

УДК 061.2(497.1):323.1(=163.41)
<https://doi.org/10.18485/bratstvo.2017.21.9>

ПРВИ СТАТУТ ДРУШТВА СВЕТОГ САВЕ

Национална политичка акција на буђењу свести, организовању и вођењу покрета српског народа у неослобођеним крајевима у другој половини XIX века спровођена је преко одбора, дружина и организација ствараних, углавном, приватним иницијативама интелектуалаца или под покровитељством званичних органа. Поменимо овде, поред Одбора за школе и учитеље у Старој Србији, Македонији и Босни и Херцеговини, образованог августа 1868. на иницијативу митрополита Михаила, и Дружину „Јединство”. Она је основана у Београду 1871. са задатком „за потпомагање просвјете и цркве на Балканском полуострву у српским приједјелима изван Кнежевине Србије”, како је наведено у првом члану њених Правила.¹

Иницијатива да се организује и установи Друштво „Светог Саве” постојала је осам година пре него што је оно 1886. године основа-

---

¹ Правила Дружине „Јединство” садрже 33 члана и у последњем је наведено да ће се у случају престанка рада из било ког узрока „све, што се од имања затече” предати „Српском ученом друштву у Београду, да оно распореди остатком друштвенога имања на сврху, на коју је и намијењено.”

Убрзо потом мења име у Дружина „Југословенско јединство”, а основана је „за подпомагање просвјете и цркве међу Југословенима на Балканском полуострву” од 56 лица, међу којима су: Јосиф Панчић, Нићифор Дучић, Панта Срећковић, Милош Милојевић, Стојан Бошковић, Стојан Новаковић, Алимпје Васиљевић, Медо Пуцић, Чедомиљ Мијатовић, Јаков Павловић итд. И овај назив је преправљен у Дружина „Југословенске заједнице”. (АСАНУ, Ј. Р. XXVI/7, 26/444)

но и започело своју делатност.² Чланови за установљење, оснивање Друштва били су: прота Јаков Павловић, каснији митрополит Иноћентије, књижевник Матија Бан, професори Панта Срећковић и Милош Милојевић, пуковник Јован Драгашевић и сликар Стева Тодоровић.

Сам Статут Друштва „Светог Саве”, састављен од 53 члана, написан је руком Матије Бана,³ а занимљиво је да су *Основна правила* из 1886. по којима је Друштво започело рад имала само осам чланова.

Првим чланом Статута истакнуто је да се ствара Друштво „Светог Саве” у циљу „да се подигне видљив споменик првому српском црквеном и народном просветитељу, те да се с науком и врлине Њиме у ср[п]ству његоване шире и крепе по свима пределима нашим.” Даље су изложени *Циљ и састав* чл. 1–5, рад *Управе* чл. 6–22 и *Одбора: књижевничког* чл. 23–25, *уметничког* чл. 26–28, *рачунског* чл. 29–37 и *домаћинског* чл. 38–40, као и *Филијалних дружина* чл. 41–43, али и избор, права и дужности чланова чл. 44–46, примање поклона и прилога чл. 47, *Радна средства Друштва* чл. 48, *Новчани извори Друштва* чл. 49, издавање књига члановима чл. 50, јавност рада где је наведено само: „Свакако без разлике друштвена радња предаваће се јавности” чл. 51. Потом је предвиђено да у случају престанка рада Друштва, његово Веће неће се моћи расформирати док не закључи рачуне и не учини слободно располагање с целом имовином које ће одговарати циљу Друштва чл. 52. Последњим 53. чланом предвиђене су измене и допуне које се искуством покажу као потребне, а уз одобрење министра просвете.

С овако урађеним Статутом поставља се питање зашто Друштво није тада и започело свој рад. Посредни одговор на то добијамо судећи на основу белешке коју је Матија Бан касније написао на полеђини последњег листа Статута. Он је ту поред датирања Статута у 1878. годину и навођења ко су били чланови написао: „Садашње Друштво Св. Саве постало је доцније, усљед хашега које са падом Ристићевим престало.”⁴ Из тврдње у другом делу реченице: „усљед хашега које са падом Ристићевим престоло” види се зашто Друштво није почело радити и да је за то био, као кривац, именован Јован Ристић.

² О његовом оснивању и раду види: Михаило Војводић, *Друштво Светог Саве. Документи 1886–1891*, Београд 1999. (Издавачи: Архив Србије, Друштво Свети Сава)

³ Статут је насловљен *Друштво Светога Саве* и сачуван је као концепт у заоставштини Матије Бана, поред његових различитих рукописа, преписке и других докумената, а налази су у Архиву САНУ под сигнатуром бр. XVI/2 и редним бр. 16/17.

⁴ Највероватније је да је реч *хашега* у овој реченици погрешно написана, а односи се на реч арапског порекла *хашер* у значењу уништење, упропаштење, пропаст.

Основа за такву тврдњу има, ако се имају у виду чињенице да је Статут написан 1878, а Ристићев пад је био две године касније. Он је био председник Владе и министар иностраних дела од 1. октобра 1878. до 21. октобра 1880, а министар иностраних дела од 24. априла 1876.⁵

Овоме треба додати и то да је Матија Бан Ристићу упутио још два предлога који су остали без одговора. Један је од 23. марта 1879, а други од 17. августа 1880.⁶

У првом, најпре, је истакао да новостворено стање на Истоку нема дуг век и да се што брже треба спремити у земљи и ван ње како би се могли користити догађајима који ће наступити, као и да у Македонији воде пропаганду Бугари, Грци и Аустријанци. Зато је предложио да се у Београду састави одбор за Македонију од „зрелијих, искусних и поузданих људи”, а под заштитом Светог Саве. Одбор би: сваке године приредио три књиге на српско-македонском наречју, штампао их о државном трошку у 4.000 примерака и бесплатно делио по народу; по већим местима завео пододборе који би имали међусобне везе и преко Врања с главним одбором: тражио учитеље за тамошња места и отуд децу која би се примала с благодејањем у српске школе; министру давао предлоге које нађе за потребно и достављао му вести које би добијао. На крају је, поред себе, за чланове одбора предложио: Јакова Павловића, Ђорђа Малетића, Ђорђа Поповића, Милоша Милојевића, Миту Алексијевића у Нишу и архимандрита Саву и Деспота Бацовића у Врању.

Други предлог, који је и одговор на Ристићев позив, упутио је с Милошем Милојевићем, после њиховог састанка на којем су узели „у подробен претрес стање у Старој Србији и Македонији, као и средства којим би се могло у тим још неослобођеним странама наставити рад око ширења и утврђивања народносне и државне мисли српске, који је рад ратом прекинут.” У вези с тим предложили су да се установи тајни централни одбор у Београду за рад ван граница земље који би зависио од министра иностраних дела и ако би се он одобрио, одмах би изradio своја организациона правила.

⁵ *Устави и Владе Кнежевине Србије, Краљевине Србије, Краљевине СХС и Краљевине Југославије (1835–1941)*, Београд 1988, 99.

⁶ АСАНУ, М. Б. X, 10/2; XVI/1, 16/4.

Овде Статут, о којем је већ писано,⁷ доносимо онако како је написан у концепту предлога, само с указивањем на интервенције које је аутор током писања или касније вршио ради побољшања текста.

[Прилог]

Друштво Светога Саве.

Циљ и састав.

I

У цели да се подигне видљив споменик првому српском црквеном и народном просветитељу, те да се с науком и врлине Њиме у ср[п]ству његоване шире и крепе по свима пределима нашим, установљава се „Друштво светога Саве.”

II

Видљиви споменик првом просветитељу народа српског састојаће се у црквици, која ће се подићи у Београду на згаришту светитељевом, и у једно до те црквице училишту за српску сирочад у опште, а нарочито ону која су из места где је просвета најмање заступљена.

III

Ово друштво оснива се у Београду, где ће имати своје „Управно веће” а посредством подружина⁸ распространиће се по свима српским местима где у свести и родољубљу српских⁹ народњака нађе одзива.

---

⁷ Ирена Арсић, *Матија Бан и покушај оснивања Друштва Светог Саве*, Братство IX, Београд 2005, 61–72.

⁸ Прво је била написана реч *дружина*, па је касније с ознаком испред ње додато *по*.

⁹ Реч *српских* написана је изнад речи *народњака* и означено је где треба да стоји по редоследу.

Ове дружине радиће у истој цели и састављаће са главном београдском главном дружином просветну целину.

IV

Инострана је и строго забрањена друштву св. Саве свака политичка цель и радња.

V

Сва радња друштва ићи ће на ту цел да развија и утврђује у народу нашем:

1. чист хришћански морал;
2. домаће и грађанске врлине;
3. здраве у животу појаве и начела о свачем;
4. Општа знања пуку потребна;
5. Народну књижевност, и правилан језик;
6. Народне уметности;
7. добар укус у књижевности и уметностима у народном духу и правцу;
8. Потпуну свест као србина, словенина и човека.

Управа.

VI

Управа ће се састојати из једанајест лица оснивача, који живе у Београду. Сви морају бити зрели, озбиљни људи и познати писци, који су доста писали и радили за народ.

VII

Чланови су Управе стални, и бираће између себе Председника, подпредседника, два тајника и једног благајника на две године. Остали чланови зваће се „већници” и имаће разне дужности.

VIII

Кад би који члан Управе дао оставку, или отишао за свагда из Београда, или умро, веће управно означиће три кандидата и предложити их великој годишњој скупштини да једнога избере за већника.

IX

Управно веће представља цело друштво пред властима, пред другим просветним друштвима нашим и страним, и пред појединим лицима.

X

Сва писма и акта већа потписује Председник, а у његовом отсуству подпредседник, а у отсуству овога најстарији по годинама већник.

Уз потпис председников мора бити и потпис једног тајника, и друштвени печат, да би писмено имало вредност.

XI

Председник и Подпредседник брину се о савесном и тачном вршењу друштвених правила, одлука и наредаба.

Један од њих сазива веће кад год треба, а редовно једанпут на седмицу, сазива такође и велику годишњу скупштину, којој заједно са управним већем председава.

XII

Тајници, који ће се узимати из најмлађих по годинама чланова, биће у исто време и перовође.

Они ће писати акта, држати разне спискове, и¹⁰ чувати архиву друштвену.

---

¹⁰ Слово *и* је написано касније изнад речи, па је означено где се убацује.

XIII

Благајник држаће касу и њом руковати. Ако би требало додаће му се један већник за помоћника.

XIV

Један већник биће библиотекар, а један чувар друштвених ствари. Овому ако устреба додаће се помоћник.

XV

Каса, архива,¹¹ библиотека и ствари, којима ће руковати разни већници, биће под непосредним надзором Председника и подпредседника а под одговорношћу дотичних већника.

XVI

Управно веће бира чланове друштва у српском, словенском и страном свету.

Оно ће обратити особиту пажњу на то да избере заслужне, моралне, нашем свету наклоне писце, људе познате због својих врлина, због патриотских и човечанских¹² заслуга, ма коме племену и којој вероисповеди припадали, јер су врлина и наука благо човечанства.

XVII

Управно веће решава већином једног гласа, а за решавање потребна је присутност најмање од 6 већника.

У овом последњем случају ако би се гласови на једнако поделили важи одлука оне половине на којој је Председник, или у његовом одсуству Подпредседник, или заступник овога.

Предлози и одлуке заводиће се у главни записник.¹³

¹¹ Реч *архива*, иза које није стављена запета, написана је накнадно изнад речи *Каса* и *библиотека* и знаком јој је одређено место у реченици.

¹² Речи и *човечанских* написане су накнадно изнад речи испред и иза њих и знаком им је одређен редослед.

¹³ Ова реченица најпре је гласила: „Предлози и одлуке заводиће се у нарочити списак, који ће се звати „Дневник””, па је део реченице *нарочити списак, који ће се звати „Дневник”* прецртан, а изнад тога написано: *главни записник*.

XVIII

Кад би који већник имао одсуствовати из Београда дуже од два месеца, он ће пренети свој глас на другог већника, или ће из[а]брати за време свог одсуства између писаца друштва и уз пристанак већа себи заменика.

XIX¹⁴

Веће се брине о прегледању књижевних и уметничких дела, усваја их, или на поправку враћа; препоручује их народу, или само их одкупљује и издаје за свој рачун, потпомаже сиромашније а боље писце и уметнике¹⁵ који су се у друштво уписали, потпомаже народна училишта у српским пределима слабо или никако просвети приступачним, брине се за сиромашније отуд ученике, и у опште за све што може од Србадије направити просветан и честит народ.

XX

Да би што већу ревност у писаца поставило, и отликовало у опште ма чије угледније¹⁶ заслуге за српство и његов просветни напредак, Управно веће издаваће похвалне листове сребрне и златне медаље (окром новчаних награда).¹⁷

XXI

Пошто је Св. Сава друштвени патрон, то ће управно веће сазивати сваке године у очи дана светитељевог велику годишњу скупштину, којој ће сао[п]штавати напредак друштва и давати тачан извештај о целом Управином руковању.

---

¹⁴ Овај члан написан је накнадно на левој маргини листа и означено је где му је по редоследу место.

¹⁵ Речи *и уметнике* написане су накнадно изнад речи испред и иза њих и знаком им је одређено место.

¹⁶ Речи ове реченице: *у опште ма чије угледније* накнадно су написане и означено је да су по редоследу на овом месту.

¹⁷ После ове заграде написано је: *онима који су се у друштво св. Саве записали*, па је прецртано.

На сам светитељев дан оно ће држати свечаност, на коју ће чланови друштва бити позвани.

XXII

За олакшавање и брже одправљање послова постојаће три одбора: књижевнички, умјетнички, рачунски¹⁸ и домаћински којима ће председавати по један већник.

Одбор књижевнички.

XXIII

Имаће, окром већника председника, осам лица узетих из друштвених чланова књижевничког реда, а разних категорија.

Ове ће управно¹⁹ веће бирати на две године. Стари чланови могу бити на ново изабрани.

XXIV

Која рукописна дела не би могли сами већници прегледати и оценити, та ће предавати члановима овога одбора на преглед о оцену.

За свако дело одређују се по два члана, а за преглед и оцену ових саразмерна награда.²⁰

Веће према величини дела одредиће рок у коме му оцена мора бити достављена, па о њој ће изрећи коначан суд на своме састанку, да би се вредноћа дела што потпуније и верније иследила.

---

¹⁸ Испред речи *рачунски* било је написано слово *и*, па је обрисано, а делом изнад речи *рачунски* и *којима* касније је написано *и домаћински* с знаком где им је место у реченици. Тако су у члану наведена четири, а није исправљена првобитна верзија од три одбора.

¹⁹ Реч *управно* је накнадно написана изнад речи *ће* и *веће*, па је означено да јој је овде место.

²⁰ У овој реченици речи *по* и *ових* су накнадно написане изнад речи, па су им знаком одређена места где им је редослед у реченици.

XXV

Половина чланова овога одбора мора бити у Београду, а половина може бити и изван Београда.

Одбор уметнички.

XXVI

Биће састављен, окром председника, од осам чланова, три живописна, два архитектска и три музична, који су се у друштво св. Саве уписали. По један од сваке струке може становати и изван Београда.

XXVII

Управно веће чиниће овоме одбору своја предложења, као и одборници већу.

XXVIII

За сваки наложени рад, за преглед и оцену Веће ће одређивати одборницима сразмерну награду.

Правац у уметничким радовима мора бити српско-словенским са обзиром на висину уметности нашега века.

*Одбор рачунски*²¹

XXIX

Председништво у овом одбору припада већнику благајнику. Њему ће [се] додати један нарочити перовођа, вешт рачунској струци, и²² члан друштва, коме ће се плата одредити.

---

²¹ Реч *рачунски* на овом месту прво је почета писати као *фина[нсијски]*, па је исправљена.

²² Слово *и* је накнадно додато у реченицу.

Окром тога постајаће контрола²³ од три друштвена члана рачунске струке. Ови ће контролну власт делити са председником и подпредседником управног већа.

XXX

Сви учесници у овом одбору морају становати у Београду, и одговорни су за своју радњу. Који нису чланови већа бираће се сваке године по већевом предлогу на великом [великој – М. С.] скупштини. Стари могу бити на ново из[а]брани.

XXXI

Благајник држи касу, прима приходе и издаје расходе. За свако издавање новаца из касе, које одлучује веће,²⁴ неопходно је потребно одобрење писмено, на коме морају свагда бити потписани Председник већа, и три одговорна већника.

До 30 динара може и сам председник дати писмен допуст за издавање.

XXXII

Кад год се скупи у каси готовина преко 300 динара, благајник је дужан да то јави већу. Веће шиљаће тај новац управи фондова на интерес.

XXXIII

Чланови контроле дужни [су] прегледати сваких шест месеци касу, и друштвене рачуне.

А благајник је дужан то им показати на њихово захтевање и у свако доба године.

XXXIV

Рачунски перовођа заводи у нарочите књиге свако примање и издавање, и те књиге држати у савршеном реду.

²³ Реч *контрола* је подвучена у аутографу, а реч испред ње уместо *постојаће* написана је како је наведено.

²⁴ Речи: *које одлучује веће*, накнадно су дописане изнад речи које су испред и иза њих и означено је на којем месту треба да се налазе.

XXXV

Ако би контрола опазила у стању касе или држању књига какву неправилност, дужна је под своју одговорност одма то јавити Управном већу.

XXXVI

Благајник ће се бринути да спреми за велику скупштину друштва извештај о финансијском стању друштвеном, који ће се предтечно поднети управном већу, па предати јавности.

XXXVII

Кад би благајник за дуже време био препречен у вршењу своје дужности, Веће ће под своју одговорност означити му једнога од својих чланова за заменика.

Одбор домаћински.

XXXVIII

Под председништвом једног већника овај ће одбор имати два члана: Једнога за књижницу друштва, а једнога за друштвене ствари које ће друштво добивати на поклон.

Овим члановима моћи ће се додати по један помоћник.

И чланове и помоћнике бираће веће из друштва; али први су само, као чувари, за књиге и ствари одговорни.

XXXIX (39²⁵)

Перовођа рачунског одбора састављаће спискове књига и ствари и у овом одбору; а исти чланови који²⁶ врше контролну власт у овом одбору вршиће је и у овом.

---

²⁵ Од овог па до 48. члана у аутографу су упоредо писани римски и арапски бројеви. Код арапског броја овде није затворена заграда.

²⁶ Изнад речи *који* накнадно је дописана реч *чланови* и није дат знак где јој је место. Ми смо је ставили испред наведене речи.

XXXX (40)

Управно Веће израдиће за сва четири одбора подробна правила[.]
Одлуке појединих одбора пуноважне су тек²⁷ кад их Управно веће одобри.²⁸

XXXXI (41)

о филијалним дружинама.

Веће настојава да се и по другим варошима српским заводе просветне дружине св. Саве, а у мањим местима да именује своје поједине представнике.

XXXXII (42)

Филијалне ове дружине биће морални делови Друштва и стараће се; 1⁰. да умножавају и Управ[ном] Већу²⁹ достављају нове чланове, прилоге, и поклоне из свога круга; 2⁰. да ту распростиру путем предплате и продаје дела Већем усвојена или препоручена.

XXXXIII (43)

Свака на страни³⁰ дружина имаће одбор од 5 лица, међу којима председника, подпредседника и тајника, који ће вршити дужности перовође, новчара и чувара одговорна.

Председник дописиваће [се] са Управним већем, јављати му за нове чланове своје месне дружине, и достављати улоге са³¹ прилозима.

Окром тога он ће сазивати месне састанке, подносити Управном већу своје мишљење о начинима којим се боље може друштвена цел

²⁷ После ове речи написана је реч која се јасно не чита, а најпре би се могла читати: *понади* и није прецртана.

²⁸ Овај став написан је накнадно на маргини с десне стране и означено је да му је овде место у тексту, а изнад њега написан је број 42.

²⁹ Речи *Управ[ном] Већу* накнадно су написане изнад претходне две речи и означено је где треба да се налазе у реченици.

³⁰ Ова реч у аутографу написана је: *страна*.

³¹ Речи: *улоге са* написане су накнадно изнад речи *прилозима*, па је означено где им је место.

постићи, и шиљати му свакога Децембра³² извештај о моралном и просветном стању као и потребама у његовом пределу.

XXXXIV (44)

О избору, правима и дужностима чланова Друштва св. Саве

Број чланова друштвених није ограничен.

Чланови се бирају, или се сами пријављују.

Сви честити, грађанске части не лишени судом не жигосани људи примају се у друштво св. Саве.

Управно веће изабраће или ће позвати да приступе Друштву нарочито све отменије српске, славенске, па и стране српству и словенству наклоњене писце, све заслужне и патриотичне људе, Србе као и лица страна заслужна за Српство, словенство, или човечанство.³³

Који се и сами, било наши или странци,³⁴ као ревнитељи Српске просвете пријаве, те ће Веће међу чланове Друштва драговољно примати.

LV (45)

Сви без разлике чланови Друштва добиваће уз диплому једну бакарну медаљу као видљив знак чланства. Сваки ће положити за дипломому 3 а за медаљу 4 динара једанпут за свагда.³⁵

³² Овде је било написано *Јануара*, па је прецртано и изнад написано *Децембра*. У истој реченици реч *му* накнадно је написана, али и: *као и потребама* изнад речи *стању у његовом*, па је означено где им је редослед у реченици.

³³ Ова реченица после речи *патриотичне* гласила је: *људе, заслужне за Српство, словенство, или човечанство*, па је реч *заслужне* прецртана и изнад тога и речи *људе*, написано је: *Србе као и лица као и сва заслужна*, па су речи *као и сва*, опет прецртане, а изнад њих написано *страна* и стављен је знак да је овом делу реченице место испред речи *људе*. Мислимо да је ознака где треба да стоји део реченице грешком стављена испред уместо иза речи *људе*.

³⁴ Речи *било наши или странци*, накнадно су написане изнад речи *као ревнитељи* и означено је где по редоследу треба да стоје.

³⁵ После овога става у аутографу су написани, па су прецртани и следећи ставови:

Чим филијалне дружине доставе Већу са именима улоге нових чланова добиваће за њих дипломе и медаље.

За постижење цели друштвене сваки члан полагаће месечно по један динар.

Имена свију чланова, таксе и прилози јавља ће се одма у новинама друштвеним, а за тим печатаће се у годишњем извештају Управног већа.

LVI (46)

Чланови се деле на врста³⁶

1. На чланове „високе Заштитинике” који само припадају владалачким домовима;
2. На чланове „добротворе” који учине веће поклоне у новцу, зградама, или стварима на просветну и хуманитарну целу друштвену, или завештају Друштву један део свог имања.
3. На чланове „почасне”: ту долазе сва многозаслужна лица наша и страна за српску књижевну³⁷ ствар, за просвету Српства, народа словенских, и човечанства у опште.

Високим заступницима³⁸ меће се одма живописани лик у галерију Друштва, а члановима добротворним и³⁹ почасним тек после смрти.

Окром тога првима се даје захвално писмо, а другима и трећима златна медаља, са или без таксе.

Свима се име записује у златну књигу Друштва св. Саве, и држи се по смрти парастос.

4. На чланове „редовне” који раде, или мањим поклонима помажу друштву у постижењу цели. Веће управно решава којима ће се од њих издавати похвални листови, или⁴⁰ ср[е]брна а и златна медаља, а то према свачијој заслуги.

Филијалне Дружине достављаће ове месечне прилоге Управном већу концем сваког трећег месеца.

³⁶ У аутографу је између речи: *на врста* остављен већи размак да се упише одређени број, а речи: *високе Заштитинике, добротворе, почасне, редовне* су подвучене, као и реч *приложници* у чл. VLI (47).

³⁷ Ова реч у аутографу написана је *књижевно* и састављено са следећом речи.

³⁸ После ове речи у аутографу написане су две речи, па затим прецртане и тешко су читљиве.

³⁹ Речи *добротворним* и написане су накнадно изнад речи и означено је где им је место.

⁴⁰ У овој реченици речи: *у постижењу цели* написане су накнадно изнад речи: *друштву Веће управно* и означено је где им је место, док су речи: *похвални листови, или* исто тако накнадно написане изнад речи *издавати ср[е]брна*, али није означен њихов редослед у реченици. Ми смо се определили за наведени редослед. Речи *пох-*

Такса је за сребрну медаљу од двадесет, а за златну од четирдесет динара.

Изглед диплома похвалних листова и медаља одредиће управно Веће у споразумљењу са уметничким одбором.

VLI (47.)⁴¹

Друштво ће примати сваке и најмање поклоне и⁴² прилоге било у новцу, или у књигама, или у стварима потребних за училиште и цркву, и од оних грађана, који нису чланови.

Та ће се лица звати „приложници” Друштва св. Саве, и њихова имена обнародоваће се у друштвеним новинама, као и у годишњем штапаном извештају.

VIL /48.

Радна средства друштва

Друштво ће распрострањати просвету и морал у народу, посредством

1. књига за народ⁴³ које ће по сиромашнијим крајевима нашим поклањати, а иначе продавати по нижу цену;
2. књига које спадају у виши круг науке и књижевности, а ове посљедње писане су народно-моралним правцем и одабраним укусом;
3. једног просветног листа за пук, и једног периодичног књижевног Дела;
4. основних и занатлијских школа и издржавањем сиромашних ђака из предела никако или слабо просвети приступачних;
5. потпомагањем по могућности неимућних и отличних писаца и уметника српских [;]

валних листова у последњем ставу исто су накнадно написане изнад речи: *и медаља* и означено је где им је место.

⁴¹ Код овог и следећег члана римски бројеви су погрешно на овакве начине написани.

⁴² Речи *поклоне* и написане су накнадно изнад речи *прилоге* и није дат знак где им је место у реченици. Ставили смо их на ово место. Исто тако написане су речи *лица звати* у следећем ставу, али за њих је дат знак где треба да стоје.

⁴³ Овде је у аутографу прво написана реч *лучких*, па је прецртана, а речи *за народ* накнадно су написане изнад речи *књига* и означене да долазе после те речи.

6. издавањем или препоручивањем икона, ликова знаменитих људи наших и у опште словенских, и слика из наше историје и нашег живота.

49.

Новчани извори друштва

1. Месечни прилози чланова.
2. Прилози од новина, књига и слика.
3. Приходи од такса за дипломе и медаље.
4. Завештања на целу друштвену учињена.
5. Прилози и⁴⁴ поклони новчани или у стварима училишним и црквеним.
6. Ситнији прилози.

50.

Свим члановима друштва издаваће се књиге и новине друштвом издате⁴⁵ у полак одређене цене.

51.

Свака без разлике друштвена радња предаваће се јавности.

52.

У случају кад би Друштво св. Сава имало престати, Веће⁴⁶ неће се моћи разићи док не закључи рачуне и не учини са целом својом имао-вином слободно расположење, које ће увек одговарати цели друштва.

---

⁴⁴ Речи *Прилози* и накнадно су написане изнад речи *поклони* и обележене да су испред те речи. У аутографу овог члана преправљан је редослед редних бројева. Број 5 преправљен је у 4, а он у 5, па је означена промена њиховог редоследа.

⁴⁵ Речи *друштвом издате* накнадно су дописане изнад текста и означено је да су на том месту.

⁴⁶ Пре ове речи у аутографу било је написано *Управно*, па је прецртано, а речи *не закључи рачуне* и накнадно су написане изнад дела текста и означено је где им је редослед у реченици.

53.

У овом статуту моћи ће вијеће учинити измене и допуне које искуство покаже да су потребне.

Али као год⁴⁷ и садашњи статут све могуће доцније измене и допуне ваљаће да предходно добију одобрење министра просвете.

Миле Станић

---

⁴⁷ Речи *као год* написане су изнад речице *се* и означено је да им је место испред ње, а речи *предходно добију* у аутографу су написане обрнутим редом и изнад њих су стављени бројеви који означавају њихов редослед.